

Mukattaa Harfleri

1

Arapçada “kataa (قَطَعَ)” fiili “kesmek” anlamına gelir. Tefil babında (قَطَعَ) ismi mefulü (مُقَطَّعٌ) ise “kesilmiş” anlamına gelir. El-hurufu’l-mukattaa (الْحُرُوفُ الْمُقَطَّعَةُ) ise sıfat tamlaması olup “kesilmiş harfler” demektir. Bu tabir, Kuran’da bazı surelerin başlarında yer alan ve isimleriyle ayrı ayrı okunan harfler için kullanılır.

Aşağıdaki tablo, mukataa harflerinin hangi surelerin başında ne şekilde yer aldığını göstermektedir:

Sıra No	Sure No	Harf-1	Harf-2	Harf-3	Harf-4	Harf-5
1	2	Elif	Lam	Mim		
2	3	Elif	Lam	Mim		
3	7	Elif	Lam	Mim	Sad	
4	10	Elif	Lam	Ra		
5	11	Elif	Lam	Ra		
6	12	Elif	Lam	Ra		
7	13	Elif	Lam	Mim	Ra	
8	14	Elif	Lam	Ra		
9	15	Elif	Lam	Ra		
10	19	Kef	Ha	Ya	Ayn	Sad
11	20	Ta	Ha			
12	26	Ta	Sin	Mim		
13	27	Ta	Sin			
14	28	Ta	Sin	Mim		
15	29	Elif	Lam	Mim		
16	30	Elif	Lam	Mim		
17	31	Elif	Lam	Mim		
18	32	Elif	Lam	Mim		

19	36	Ya	Sin			
20	38	Sad				
21	40	Ha	Mim			
22	41	Ha	Mim			
23	42-1	Ha	Mim			
23	42-2	Ayn	Sin	Kaf		
24	43	Ha	Mim			
25	44	Ha	Mim			
26	45	Ha	Mim			
27	46	Ha	Mim			
28	50	Kaf				
29	68	Nun				

Toplamda 14 farklı harf, mukattaa harfi olarak kullanılmıştır (ق، ع، ط، ص، س، ر، ح، ا،) (ي، ه، ن، م، ل، ك،

الم	المص	الر	المر	كهيعص
طه	طسم	طس	يس	ص
حم	حم عسق	ق	ن	

Mukattaa harflerinin anlamlarının ne olduğuna dair peygamberden rivayet edilen herhangi bir hadis olmadığı gibi, sahabilerin peygambere bu harflerin ne anlama geldiğini sorduklarına ya da müşriklerin bu harflerin anlamlarının bilinmemesini (!) eleştirdiklerine ilişkin de tek bir rivayet bulunmamaktadır. Bu, oldukça dikkat çekici bir durumdur ve çok güçlü bir biçimde ve hiç olmazsa o dönem için, söz konusu harflerin ne manaya geldiğinin toplum tarafından bilindiğine işaret etmektedir.

Allah, Kuran'ın, Arapça bir kitap olduğuna dikkatleri çekmiş ve gayet açık ve anlaşılır olduğunu bildirmiştir (12/2, 13/37, 20/113, 26/195, 39/28, 41/3, 42/7, 43/3, 46/12).

Dolayısıyla, Allah'ın, Muhammed Peygamber'e ve çevresindekilere, anlamını bilmedikleri harflerle seslendiğini düşünmek doğru olmaz.

Ebu Bekir İbnu'l-Arabi, Kuran'ın indiği dönemde Arapların mukattaa harflerinin anlamlarını bildiğini söylemiştir. Ona göre Peygamber'imizin Kuran konusunda bir açık vermesini bekleyen müşrikler, eğer bu harflerin anlamını bilmeseydi, mutlaka bunu dillerine dolar ve Peygamber'e eleştiri yöneltirlerdi. İbn Atıyye el-Endelusi, Arap edebiyatında, hem nazım hem de nesirde, kelimelerin yerine harflerin kullanılabildiğini ve harflerin de kelimeler gibi tefsir edilmesi gerektiğini söylemiştir. İbn Teymiyye de bu görüştedir. Ona göre, Kuran, ayetleri düşünülün diye indirilmiş bir kitaptır; manası olmayan veya anlaşılması imkansız olan bir şey ise düşünülemez. Taberi, Allah'ın Araplara onların anlayamayacakları harfleri vahyetmiş olduğuna, yani mukattaa harflerinin bir sır olduğuna inanmadığını ve böyle bir şeyi iddia etmenin, Allah'ı insanlara anlamadıkları bir dil ile hitap etmekle itham etmek anlamına geleceğini söylemiştir.

Tarihte, mukattaa harflerinin anlamları konusunda **öne sürülen görüşler**den, önemli gördüğüm bazıları şu şekildedir:

1) Mukattaa harfleri başında buldukları **surelerin isimleri**dir (Katade, Mücahid, Zeyd b. Eslem, Halil b. Ahmet, Sibeveyh). Hemen hemen her metinde bir başlık bulunur ve bu başlık metnin muhtevasıyla ilintili olur. Kuran'da her ne kadar, ayrı surelerin başında aynı harfler bulunabilmekteyse de, bu isimleri birbirinden ayırmak için bazı ilaveler yapıldığını biliyoruz. Mesela isimleri "Elif-lam-mim" olan Bakara ve Ali İmran sûrelerini ayırmak için "Elif-lam-mim el-Bakara" ve "Elif-lam-mim Ali İmran" denilmesi gibi... Ayrıca, Secde suresi hakkındaki, "Resulullah, Cuma günü sabah namazında, Elif-lam-mim tenzil'i... okurdu." şeklindeki rivayet de, bu görüşü destekler niteliktedir. Batılı bilgin Hans Bauer de, mukattaa harflerinin başında buldukları surelerin isimleri olduğu görüşünü benimsemiş ve surelerin diğer adları gibi bunların da ilgili surelerdeki belli kelimelerin yerine geçtiğini söylemiştir.

2) Taberi tefsirinde, mukattaa harfleri ile ilgili olarak, Abdullah b. Abbas, Said b. Cübeyr ve Abdullah b. Mesud'dan şu görüşü nakletmiştir: Her bir harf, bir ismin veya bir fiilin **kısaltma**sıdır ve bu harflerden her biri, diğer harfin manasının dışında bir mana ifade etmektedir. Hakim et-Tirmizi, Allah'ın, mukattaa harfleri ile başlayan surelerde anlatılan her şeyi bu harflere yerleştirdiğini ve ardından bunların surenin içinde açıkladığını söylemiştir. Mukattaa harflerinin hangi kelimelerin kısaltması olduğu konusunda da değişik görüşler öne

sürülmüştür. Bir görüşe göre bunlar, ilahi isim veya sıfatların kısaltmasıdır (Said b. Cübeyr, Salim b. Abdullah, Suddi el-Kebir). Mesela “elif-lam-mim”de, elif harfinin “Allah”, lam harfinin “latif”, mim harfinin ise “mecid” isminin kısaltması olduğu söylenmiştir. Bir diğer görüşe göre bunlar bazı fiillerin kısaltmasıdır (Zeccac). Dahhak’a göre “elif-lam-mim”deki elif Allah’a, lam Cebrail’e ve mim de Muhammed’e tekabül eder ve bu şekilde, “elif-lam-mim” “Kuran, Allah katından, Cebrail aracılığıyla, Muhammed peygambere vahyedilmiştir.” manasına gelir. Maverdi, “elif-lam-mim”in “ziyaret etmek” fiilinin kısaltması olduğunu iddia etmiştir. Süheyli, Rad suresinin başındaki “ra” mukattaa harfinin 2. ayette geçen “refea” fiilinin ya da “ra’d” kelimesinin kısaltması olabileceğini söylemiştir. Cafer es-Sadık’tan nakledilen bir rivayete göre, “kaf-ha-ya-ayn-sad”daki kaf, “Allah bizim şiamıza kafidir.”; ha, “Onlara hidayet verendir.”; ya, “Onların dostudur.”; ayn, “İtaatkar olanları bilendir.”; sad ise, “Onları yüksek makamlara ulaştırma sözünde sadık olandır.” anlamına gelmektedir. Mukattaa harflerinin birer kısaltma olduğu görüşü, batılı bilginler arasında da önemli ölçüde benimsenmiştir. Aloys Sprenger, “ta-sin-mim”in, Vakıa suresinin 79. ayetinin (ona temiz olanlardan başkası dokunamaz) kısaltması olduğunu savunmuştur. Benzer şekilde Regis Blachere, “elif-lam-mim”in Fatiha suresinin ilk ayetinin kısaltması olduğunu söylemiştir. Hans Bauer ise, “ya-sin”in Yasin suresinin 20. ayetinde geçen “يَسْعَى” kelimesinin; “sad”ın Sad suresinin 31. ayetinde geçen “الصَّافَّاتُ” kelimesinin; “kaf”ın da Kaf suresinin 23. ayetinde geçen “قَرِينُهُ” kelimesinin kısaltması olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca, “elif-lam-mim”in “el-mesani”ye, “ta-sin”in “Tur-i Sina”ya ve “ta-sin-mim”in de “Tur-i Sina ve Musa”ya işaret ettiğini öne sürmüştür. Kısaltma teorisinin önemli savunucularından biri de, Eduard Goossens’tir. Ona göre, “ya-sin” Saffat suresinde geçen “الْيَاسِينَ” ve “إِلَ يَاسِينَ” kelimesinin; “sad” yine Saffat suresinde geçen “الصَّافَّاتِ” kelimesinin; “elif-lam-ra” ise “الرَّسُولُ” kelimesinin kısaltmasıdır. Morris Sigel Seale de kısaltma görüşünü benimseyen bilginler arasındadır. Ona göre, “elif-lam-mim” “الْمَوْعِظَةُ”; “ya-sin” “يُونُسُ” kelimesinin kısaltmasıdır.

3) Kuran’da kalem, fecir, asır, incir ve zeytin gibi şeylere yemin edildiği gibi harflere de **yemin** edilmiştir (Ahfeş el-Evsat, İbn Kayyim el-Cevziyye).

4) Mukattaa harfleri, Kuran’ın indiği dönemde Yahudi ve Hristiyanların kendi dinlerinde meşhur olmuş bazı **rumuz ve işaretler** gibidir (Tantâvî Cevherî). Mesela kaf harfi, Mücahid’e göre yeryüzünü kuşatan dağdır; Abdullah b. Büreyde’ye göre ise semanın iki tarafından dünyayı kuşatan zümrütten bir dağdır. Batılı bilgin Otto Loth, mukattaa harflerinin Muhammed’in **Yahudilere yakınlık duymaya başladığı**, Mekke döneminin sonu ile Medine

döneminin başına denk gelen surelerde bulunduğunu ve bu harflerin ilgili surelerdeki belirli anahtar kelime ve cümlelere işaret eden **kabalistik semboller** olduğunu öne sürmüştür.

5) Sure başlarındaki mukattaa harfleri, **surelerin muhtevasıyla ilişkilidir** (İbn Kayyim el-Cevziyye, Zerkeşi, Tabatabai). Mesela Kaf suresinin konuları, genelde kaf harfini içeren kelimelerle ilişkilidir. Ünlü teolog Morris Sigel Seale de, mukattaa harflerinin başında buldukları surelerin muhtevalarını hatırlatmaya yarayan ipuçları ve semboller olduğunu öne sürmüştür.

Arap Dili ve Belagatı alanında uzman bir bilgin olan Hamiduddin Farahi (1863-1930), mukattaa harflerinin sembolik anlamları olduğunu söylemiş ve surelerin başında yer alan mukattaa harflerinin sembolik anlamları ile başında buldukları surelerde anlatılan konular arasında bir ilişki olduğunu öne sürmüştür. Örneğin, nun harfi (ن) “balığı” sembolize eden bir harftir ve başında bulunduğu Kalem suresinde, “büyük balığın arkadaşı”ndan bahsedilmektedir (68/48). Tı (ط) harfi ise “yılanı” sembolize eden bir harftir ve başında bulunduğu tüm surelerde (20, 26, 27, 28) Musa peygamberin esasının bir “yılan”a benzemesinden bahsedilmektedir (20/20, 26/32, 27/10, 28/31).

Muhtemelen insanoğlu, anlatmak istediği şeyi önce objeler kullanarak; sonra bu objelerin resmini çizerek anlatmaya başlamıştır. Zamanla, çizilen obje resimleri, başka kavramları da tanımlayacak şekilde anlam genişlemesine uğramış ve bu ilkel harfler yan yana gelerek kelimeleri ve cümleleri oluşturmaya başlamıştır. Dolayısıyla bugün seslerin bir karşılığı olarak kullanılan Arap harflerinin, tarihte belli şekillere ve anlamlara karşılık geldiğini biliyoruz. Acaba ne anlama geldikleri tarih boyunca tartışma konusu olmuş mukattaa harflerinin anlamları da, yazının gelişim aşamalarında kullanılan bu şekillerde saklı olabilir mi?

Tarihi veriler, Arapların, Nabat alfabesinden aldıkları 22 harfe, 6 harf daha eklediklerini (revadif) göstermektedir. **Burada çok çarpıcı bir gerçek vardır: Arapçaya özgü olan ilave harflerin (غ، ظ، ض، / ذ، خ، ث) hiçbir tanesi Kuran'da mukattaa harfi olarak kullanılmamıştır!** Dolayısıyla, bütün mukattaa harfleri, ya Nabati ve Arami alfabeleri yoluyla ya da Süryani ve Himyeri alfabeleri yoluyla dünyadaki alfabelerin çoğunun dayandığı Fenike alfabesine ve buradan da Mısır hiyerogliflerine kadar ulaşmaktadır.

Harflerin köken aldıkları şekillerin hem Arapça hem de İbranice üzerinde etkili olduğu açıktır. Mesela İbranicedeki beyt, Arapçadaki be harfi ev şeklinden türemiştir ve hem Arapçada hem de İbranicede beyt ev anlamına gelir. İbranicedeki yod, Arapçadaki ye harfi el şeklinden türemiştir ve hem Arapçada hem de İbranicede yed el anlamına gelir. İbranice ve Arapçadaki kaf harfi avuç içi şeklinden türemiştir ve hem Arapçada hem de İbranicede keff avuç içi anlamına gelir. İbranicede sonradan kaşığa da keff denmiştir. İbranicedeki mem, Arapçadaki mim harfi su dalgalarının şeklinden türemiştir ve Arapçada ma', İbranicede de mim su anlamına gelir. İbranicedeki ayin, Arapçadaki ayn harfi göz şeklinden türemiştir ve hem Arapçada hem de İbranicede ayn göz anlamına gelir. İbranicedeki reş, Arapçadaki re harfi baş şeklinden türemiştir ve Arapçada re's, İbranicede de reş baş/kafa anlamına gelir.

Mukattaa harflerinin, İbranicedeki karşılıkları, taşıdıkları temel anlamlar ve köken aldıkları orijinal şekiller şöyledir:

İbranice		Arapça		Sayısal Değer	Temel Anlamları	Orijinal Şekil
א	Alif	أ ا	Elif	1	Öküz başı, güç, kas, boyunduruk, lider, güçlü ve kuvvetli olan şeyler (meşe ağacı, koç, erkek geyik, buzağı, yağlı kuyruk, sütun-kemer).	
ה	Hey	ه	Hâ' (İnce)	5	Kollarını yukarı kaldırmış adam, işte, şuna bak, pencere, işaret etmek, açığa vurmak, meydana çıkarmak, göstermek, nefes, iç çekme, şebeke, ağ.	
ח	Het	ح	Hâ' (Kalın)	8	Çit, çadır duvarı, iç-dış, çeper, ayırmak, bölmek, yarım, iki parçaya bölünme, dünyevi, vücudu bölen şeyler (ok, sapan taşı), dizi, ip, tel.	

<p>ط</p>	Tet	ط	Tâ'	9	Sepet, kap, depo, mağaza, saklamak, ambar, içermek, kuşatmak, saklama kabı malzemesi (toprak, kil, çamur, hasır), yılan.	
<p>ي</p>	Yod	ي	Yâ'	10	El, kol, çalışmak, yapmak, atmak, bağlamak, haykırmak, saygı, teşekkür, el vermek.	
<p>ك</p>	Kaf/Haf	ك	Kâf/Kef (İnce)	20	Avuç içi, açık el, ayak tabanı, bükülmüş, eğri, eğik, kase, çanak, hurma dalı, boyun eğdirmek, itaat.	
<p>ك (Final*)</p>						
<p>ل</p>	Lamed	ل	Lâm	30	Asa, çobanın sopası, değnek, yönetmek, kumanda etmek, yürütmek, öğretmek, otorite, boyunduruk, bağlamak	

م	Mem	م	Mîm	40	Su dalgaları, su, deniz, sıvılar (kan, şıra), dalga, kaos, karışıklık, bilinmeyen, güçlü, iri, açık, net, temiz.	
م (Final*)						
ن	Nun	ن	Nûn	50	Tohum, çimlenme, filiz, filizlenen tohum, devam etme, sürdürme, nesil, oğul, balık.	
ن (Final*)						
س	Sameh	س	Sîn	60	Diken, çalılık, kalkan, korumak, desteklemek, çevrelemek, kapmak, birlik, delmek, sivri, savaşçı, dikenlerden koruyucu (çizme, bot), destek, dayanak, nefret, kin, tıkaç, balık, pencere.	
ع	Ayin	ع	Ayn	70	Göz, izlemek, seyretmek, dikkat etmek, aldırış etmek, gözlemek, önemsemek, bilmek, gözleri	

					gölgelemek, kapatmak, gözlerini kısmak, acı, üzüntü, endişe, perişan, iş, meşguliyet, ikamet, kaynak, pınar, deve kuşu, baykuş.	
ﻱ	Sadi	ص	Sâd	90	Yan yatan adam, yan, av, av eti, kovalamak, beklemek, peşine düşmek, ağ, tuzak, kapan, balık kancası, sığınak, kale, papirüs bitkisi.	
ﻱ (Final*)						
ﻕ	Qof	ق	Kâf (Kalın)	100	Ufuktaki güneş, ufuk, güneş, güneşin deveranı, daire, dolaşmak, dönmek, devir, yoğunlaştırmak, zaman, ense.	
ﺭ	Reş	ر	Râ'	200	Baş, kafa, ilk, birinci, başlangıç, üst, tepe, reis, lider, şef, idare, kural, egemenlik, muhtaç, zayıf,	

					sahiplik.	
--	--	--	--	--	-----------	--

* Final harflerin sayısal değerleri farklıdır:

ך (*final kaph*) = **500**

ם (*final mem*) = **600**

ן (*final nun*) = **700**

פ (*final pe*) = **800**

ץ (*final tzaddi*) = **900**

Şimdi, mukattaa harflerini önce tek tek, ardından surelerin başında bir arada kullanıldıkları türevlere göre inceleyelim.

Elif

1

Ⲁ

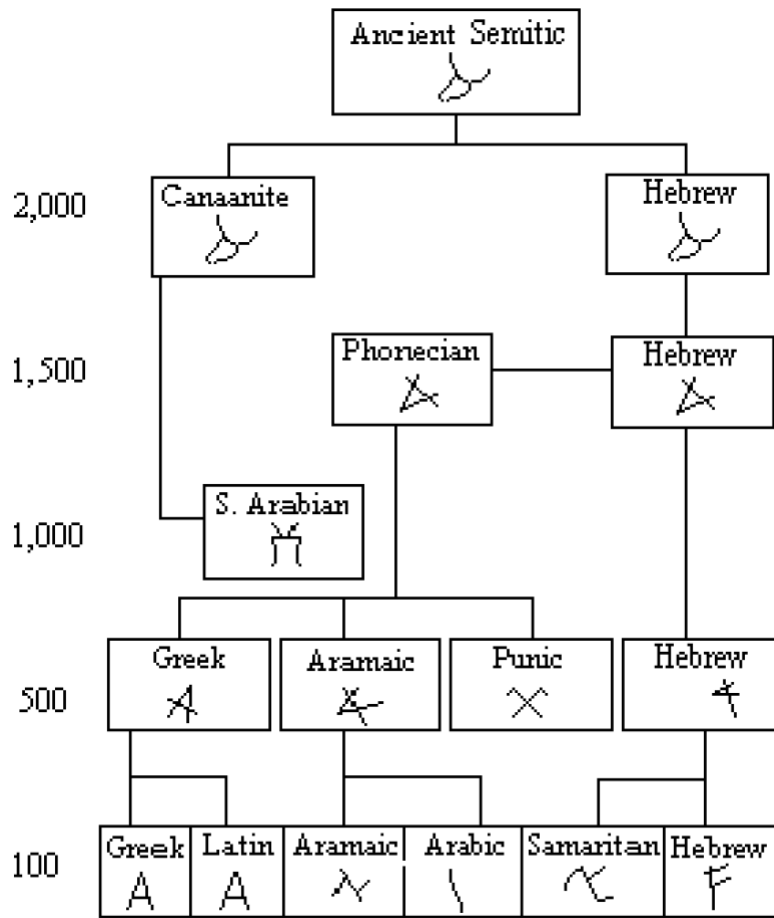
א

Elif harfi, bir **öküzün başını** tasvir eden şekilden türemiştir. Elif isminin aslı ise, Akkadca “alpu (öküz)” kelimesidir. **Öküz**, çiftlik hayvanları içerisinde en **güçlü** ve en becerikli hayvan olarak kabul edilmiş; özellikle tarlaların sürülmesi ve çeşitli yüklerin taşınmasında oynadığı rol nedeniyle, birçok medeniyette büyük bir saygı görmüştür. Çoğunlukla, biri genç diğeri yaşlı olan iki öküz boyunduruk altına alınır ve daha yaşlı olan öküz genç olana **rehberlik** eder. Bu bakımdan elif harfinin anlam yelpazesi içerisinde öğretmek, rehberlik etmek ve yönlendirmek de vardır. Elif harfi İbranicede **gücün sembolüdür**. Tarih boyunca kralların başlarına taktıkları taşlar da, öküz boynuzunu, yani kralların sahip oldukları gücü simgelemiştir. Arapçada ise elif harfinin, birçok haslet ve faziletleri kendinde toplamış, eşi az bulunan kimse anlamına geldiği ifade edilmiştir. Bunun yanında zayıf, hor ve hakir görülen adam ve cömert gibi değişik anlamları da vardır.

Elif harfi, alfabenin ilk harfidir ve sayısal değeri de 1'dir. Bu yüzden Allah'ın birliğini, **tevhidi** simgeler. Arapçada, (الْفَتْ بَيْنَهُمْ) “Elleftu beynehum!” deyimi, “Onları bir araya getirdim, aralarını buldum, kaynaştırdım.” anlamına gelir. Harfleri bir araya getirerek yazı yazmaya “ellefe”; sayıların kaynaşması sonucu oluşan bin sayısına da “elf” denir. اَلْف (elife) fiili kaynaşmak, alışmak, sevmek, tanışmak demektir. Türkçeye de geçen ve alışma anlamına gelen ülfet; anlaşma anlamına gelen itilaf; uzlaştırma ya da kitap yazma anlamına gelen telif kelimeleri bu kökten türemiştir. Kitap yazan kişiye de müellif denir.

Kuran’da, “elf (الف)” kökünden türeyen pek çok isim ve fiil kullanılmıştır: Bir araya getirmek, birleştirmek, uzlaştırmak, sevdirmek anlamındaki “ellefe (ألف)” fiili (3/103; 8/63; 24/43); 1000 sayısı anlamına gelen “elf (ألف)” kelimesi; bir araya getirilmiş, ısındırılmış, uzlaştırılmış anlamındaki “muellefe (المؤلفة)” kelimesi (9/60) ve alıştırma, sevdirme anlamındaki “ilaf (إيلاف)” kelimesi (106/1-2) bu kökten türemiştir.

Arap ve İbrani alfabesindeki “elif” harfinin Latin alfabesindeki karşılığı “A, a”; Yunan alfabesindeki karşılığı ise “alfa”dır.

Sonuç olarak **elif** harfinin, **gücü**, liderliği, tacı, birliği, tevhidi ve **Tanrı**'yı simgeleyen bir harf olduğunu söyleyebiliriz.

Lâm

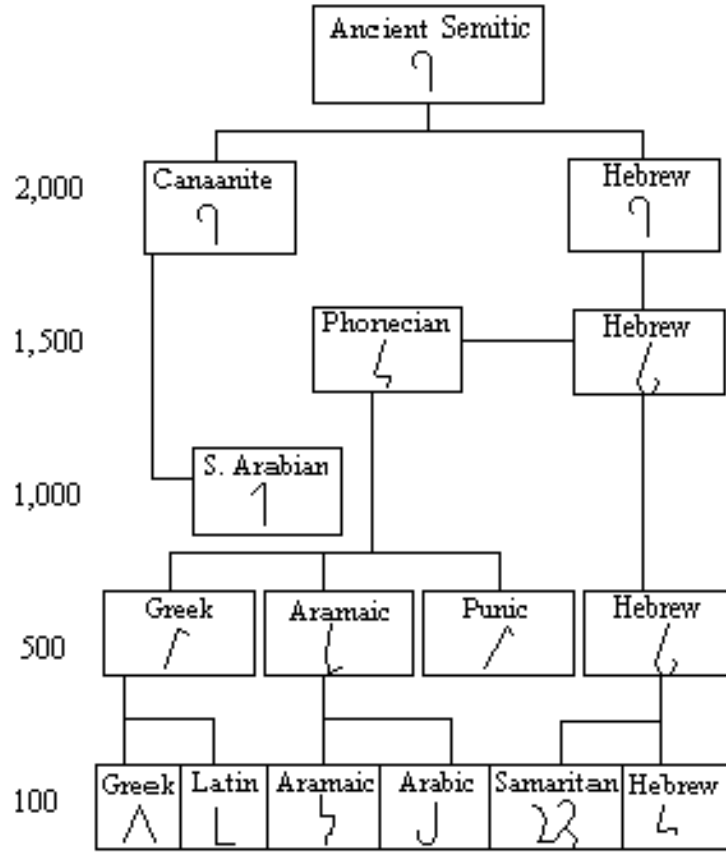
ل

ﻝ

ﻝ

Lâm harfi, **çobanların** sürülerini gütmek ve tehlikelere karşı onları korumak için kullandıkları, tutma yeri eğik olan değneklerinin/asalarının şeklinden türemiştir. Otorite, yönlendirme, kılavuzluk etme, öğretme, hükmetme, boyunduruk altına alma, gütmek, dürtme vb. manaları kapsar. Tarih boyunca krallar, bir otorite sembolü olarak ellerinde asa taşımışlardır. Fenike dilinde “üvendire” anlamına gelir. Arapçada “lemede (لَمَدَ)” fiilinin manası “(birine) boyun eğmek”tir. Kuran’da lam harfi, mukattaa harfi olarak, mutlaka elif harfinden sonra gelecek şekilde kullanılmıştır.

Arap ve İbrani alfabesindeki “lam” harfinin Latin alfabesindeki karşılığı “L, l”; Yunan alfabesindeki karşılığı ise “lambda”dır.

Sonuç olarak, **lam** harfi **çobanların değneklerinin** şeklinden türemiş olup, bununla ilişkili olarak, otorite, **yönlendirmek, kılavuzluk etmek** gibi çeşitli anlamlara sahiptir.

Elif-Lam

Kuran'da lam harfi mukattaa harfi olarak mutlaka elif harfinden sonra gelecek şekilde kullanılmıştır. Bu da ikisi arasında özel bir bağlantı olduğunu göstermektedir. Tarih boyunca kralların başlarına taktıkları **taçlar** öküz boynuzunu (elif), yani kralların sahip oldukları gücü; ellerinde taşıdıkları **asalar** (lam) ise, onların insanları idare ediyor/yönetiyor olmalarını simgelemiştir; tıpkı bir çobanın asası ile yaptığı gibi... Buradan hareketle, Kuran'da elif ve lam harflerinin de peş peşe gelerek Tanrı'yı ve onun rehberliğini/çobanlığını ifade ettiğini söyleyebiliriz.

“Rab, çobanımdır.”

(Eski Ahit, Zebur, 23/1)

Kuran'da bu iki harften sonra “mim”, “ra”, “mim ve ra” ya da “mim ve sad” harfleri mukattaa harfi olarak kullanılmıştır. Bu nedenle öncelikle “mim”, “ra” ve “sad” harflerinin anlamları üzerinde durup, ardından elif-lam ile başlayan tüm ifadeler hakkında genel bir yorumda bulunmaya çalışacağım.

الم	الر	المص	الم
-----	-----	------	-----

Mîm

م

ם , מ

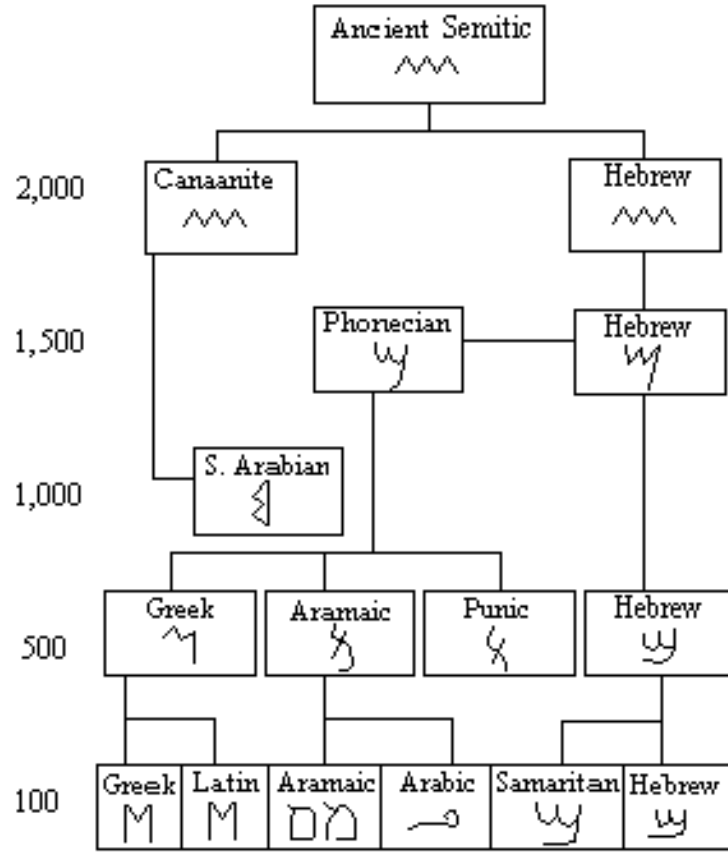
M

Mîm harfi, denizdeki su dalgalarının şeklinden türemiştir. Denizle ilgili olarak, büyük, güçlü, çalkantı, kaos, karmaşa gibi anlamlara gelir. Aynı zamanda, çeşitli sıvıları tanımlamak için kullanılmıştır (şıra, kan vb.). Fenike dilindeki adı olan mem “su” anlamına gelir. İbranicede “su” kelimesinin karşılığı “mym/mim (מים)”dir. Arapçada bu harfin, şarap, zatülcenp (akciğer zarı iltihabı) ve toplanma manaları vardır. Deniz, hep korkulan ve bilinmeyen bir yer olarak algılanmıştır. Bu yüzden “m” harfi Semitik dillerin hepsinde bilinmeyeni anlatır: “Ne?” sorusu, Arapçada “ما” (ma) ile; İbranicede “מה” (ma) ile sorulur.

Arapçada bu harften türeyen birçok kelime, kök anlamıyla ilişkili anlamlar taşımaktadır: “mâhe (ماه)” sulanmak, (su için) belirlemek, (su) içirmek; “emâhe (اماه)” suvarmak, (su) biriktirmek, (su için) çok olmak; “mevvehe (موه)” sulak olmak, bolca yağmak; “temevvehe (تموه)” (meyve için) sulanmak, olgunlaşmaya başlamak; “mâ’ (ماء)” su, sıvı; “mâiyy (مائي)” sıvı, mayi, sulu, akıcı; “mâhiyyet (ماهيّة)” asıl, öz, mahiyet anlamına gelir.

Kuran’da m-v-h (موه) kökünden türeyen “mâ’ (ماء)” kelimesi su, sıvı, yağmur vb. manalarda kullanılmıştır.

Arap ve İbrani alfabesindeki “mim/mem” harfinin Latin alfabesindeki karşılığı “M, m”; Yunan alfabesindeki karşılığı ise “mü”dür.

Sonuç olarak, **mim** harfi, deniz **dalg**alarının şeklinden türemiş olup, ya **suyu** ya da denizin özelliği olan bilinmezliği, büyüklüğü ve gücü anlatır. Bu harften türeyen kelimeler de su ile ilişkili anlamlar kazanmıştır.

Râ

ر

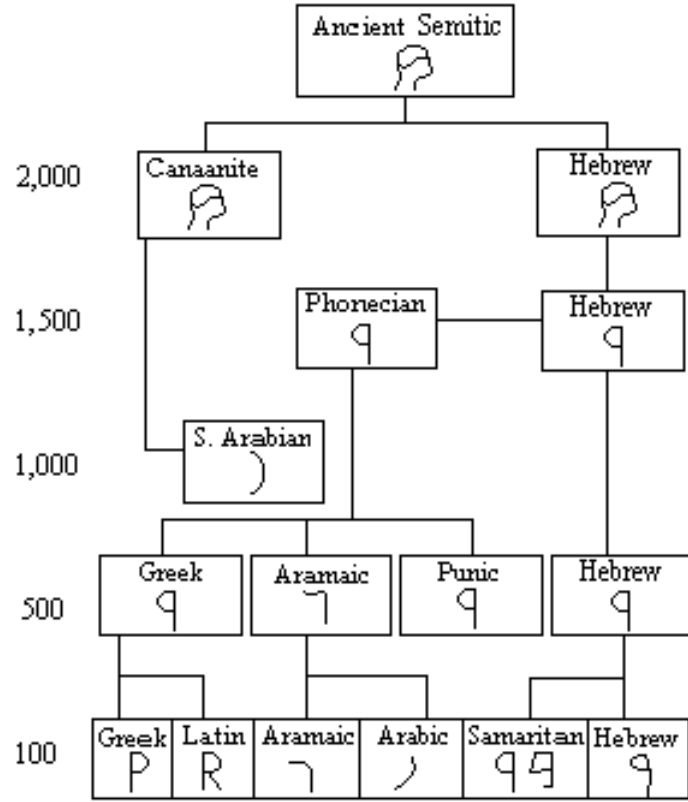
ر

ر

Râ harfi, **insan kafası** şeklinden türemiştir. Yukarı, üst, baş, **reis**, lider, **kafa**, başlangıç, ilk vb. anlamları vardır. Şeklinden dolayı bu harfe dikenli çalı, kene, meme ucu ve deniz köpüğü gibi manalar da verilmiştir.

Arapçada, reese (رَأَسَ) fiili, başa geçmek, başkan olmak, başkan olmayı istemek, şerefi artmak, başına vurmak; reise (رَأَسَ) fiili, başı büyük olmak; râis (رَأِيس) vali, hakim; **re's** (رَأْس) **baş, kafa**, üst kısım, zirve, akıl, uç; reîs (رَأِيس) başkan, reis, lider anlamlarına gelir. Kuran'da r-e-s kökünden türeyen re's (رَأْس) kelimesi (ç. ruûs “رُؤُس”, “رُؤُوس”) **“baş” manasında kullanılmıştır**. İbranicede de reş baş/kafa anlamına gelir.

Arap ve İbrani alfabesindeki “ra/reş” harfinin Latin alfabesindeki karşılığı “R, r”; Yunan alfabesindeki karşılığı ise “ro”dur.

Sonuç olarak, **ra** harfi, insan kafasının şeklinden türemiş olup; **bütün Semitik dillerde baş anlamına gelmektedir.**

Sâd

ص

ٲ , ٴ

س

Sâd harfî, yan tarafı üzerine yatmış bir adamın resminden türemiştir. Av için pusuya yatma durumundan hareketle, yan taraf, av, av eti, kovalamak, peşine düşmek, tuzak, kapan, olta gibi anlamlara gelir. Arapçada **s-y-d** kökünden sâde (صَادَ) fiili avlanmak, avı öldürmek, tuzağa düşürmek, tuzakla yakalamak; esâde (أَصَادَ) fiili ava teşvik etmek; istâde (اِصْطَادَ) fiili zorlukla avlamak: tesayyede (تَصَيَّدَ) fiili ava çıkmak; sayd (صَيْدَ) av; sayûd (صَيُّودَ) avcılıkta maharetli olan adam, avcı; sayyâd (صَيَّادَ) sanatı avcılık olan, avcı; sayyûd (صَيُّودَ) nişana doğru varıp isabet eden ok; mesâd (مَصَادَ) avlanma yeri; mustâd (مُصْطَادَ) avcı veya avlanma yeri; misyed (مِصْيَدَ) tuzak anlamına gelir. Ayrıca sayide (صَيْدَ) fiili, (boyun için) eğri olmak anlamına gelir. Bu kökten gelen esyed (أَصْيَدَ) boynu bir tarafa meyilli olan kişi, başını yukarıda tutan kişi, kibirli, padişah, arslan vb. anlamlara gelir. Arapçada sad harfinin toprakta eşelenerek dışısını isteyen horoz, kuş yavrusu, susuz kimse, bakır kap gibi manalara geldiği de söylenmiştir. Kuran'da geçen sayd (صَيْدَ) kelimesi av, avlanma anlamına gelir (5/1, 5/94, 5/95, 5/96). Ayrıca 5/2. ayette avlamak anlamındaki istâde (اِصْطَادَ) fiili kullanılmıştır. Sad harfini “avlanma” ile ilişkilendirenler, bu mukattaa harfinin anlamını “Muhammed, insanların kalplerini kendisine iman edinceye kadar avladı ve kendisine doğru meylettirdi.” şeklinde açıklamışlardır (Kurtubi).

S-d-y kökünden, esdâ (أَصْدَى) fiili yankı yapmak demektir. Kuran'da saddâ (صَدَّى) fiilinden tesdiye (تَصْدِيَةٌ) kelimesi elleri birbirine çarpmak, alkışlamak anlamında (8/35) ve tesaddâ (تَصَدَّى) fiili yönelmek, (bir şeye bakmak için) başını kaldırmak anlamında (80/6)

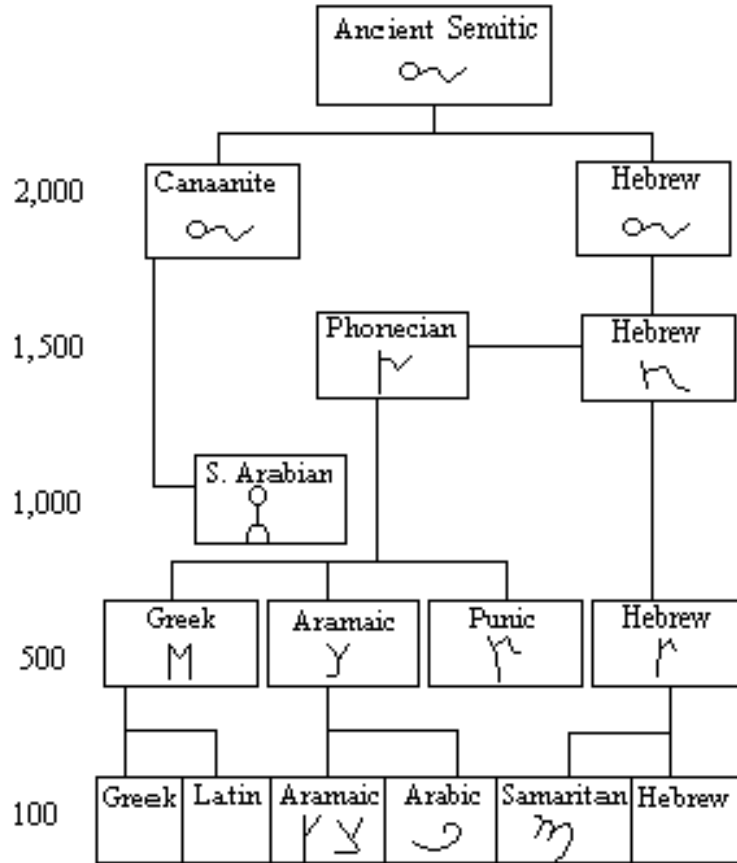
kullanılmıştır. Sâdeytu (صَادَيْتُ) (bir şeyi, bir kimseyi) karşıladım anlamında kullanılır. Sadâ (صَادَى) ise yankı demektir. Sad harfinin “karşısına çıkmak, mukabelede bulunmak” manasındaki “مصاداة”tan emri hazır olabileceği söylenmiştir. Buna göre “صاد” kelimesi “Kuran’ın sesine makes ol, bir yankı gibi ona karşılık ver, muhtevası ile amel et!” anlamındadır veya “Kuran’ı insanlarda yankılandır, onlara Kuran’ı anlat!” demektir. Sad harfi, Sad suresinde geçen sayhâ (صَيْحَةً) veya sâfinât (صَافِنَات) kelimelerinin kısaltması veya surede konu edilen kibrin sembolü de olabilir. Sad suresinde, bina ustalarının ve dalgıçların Süleyman peygamberin emrine verildiği ifade edilmektedir (38/37). Burada bahsedilen duvar ustalarının masonlar olabileceği söylenmektedir. Fransızcada “maçon” kelimesi duvar ustası anlamına gelir. Nitekim, Kudüs’teki Süleyman Mabedi masonluk mesleğinin başlangıcı olarak ve bu mabedin mimarı sayılan Hiram Usta da masonluğun piri olarak kabul edilmektedir. Acaba dalgıçlar ile kastedilenler kimlerdir? Derin sulara dalarak buradan çeşitli şeyler çıkaran dalgıçlara “ğavvâs” dendiği gibi, kapalı bir şeye yönelip ondan ilim çıkaran kişilere de “ğavvas” denir (Müfredat). Ayette sadece sudan inci çıkaran dalgıçlar değil, birtakım ilim adamları ve mucitler de kastediliyor olabilir. Eğer burada bahsedilenler suyun altında avcılık yapan kimselerse, bu durum, surenin başında, av için pusuya yatma anlamına gelen sad harfiyle sembolize edilmiş olabilir.

Sad suresinin başındaki harf, mufâale (مُفَاعَلَةٌ) babında ve fââ (فَاعَى) kalıbında nakıs bir fiil olan sâdâ (صَادَى) fiilinin emr-i hazır çekimini (sâdi, صَادِ) ifade ediyor olabilir ve “(onu kabul ile) karşıla” demektir. Sâdeytu (صَادَيْتُ) “(bir şeyi, bir kimseyi) karşıladım” anlamında kullanılır (Müfredat). Söz konusu “Sâdi (karşıla)!” emri, “Amelinle Kuran’a karşılık ver; emirlerini yerine getir; yasaklarından uzak dur!” şeklinde yorumlanmıştır (Kurtubi). Bu tıpkı Alak suresinin başındaki “ikra’ (oku)” emri gibidir. Gerçi emir kipinde dal harfi cezim ile

okunur; ama tarihte onu esreli okuyanlar da olmuştur. Ayrıca harfin İbranicedeki ismi esrelidir (sadi). Belki bu emir kelimesinde sık kullanımdan dolayı hareke hazfi de olabilir.

İbranicede bu harf sadi şeklinde telaffuz edildiği gibi sadık şeklinde de okunur¹ ve **doğru** anlamına gelir. Arapçada da s-d-k kökünden türeyen kelimeler **doğruluk** ile ilişkili anlamlar kazanmışlardır.

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=O7RIAPosxEI> Son Erişim Tarihi: 23.07.2021

Elif-Lam-Mim

Elif-Lam-Ra

Elif-Lam-Mim-Ra

Elif-Lam-Mim-Sad

Yukarıda, **elif** harfinin **Tanrı**'yı ve O'nun gücünü, **lam** harfinin bir **çobanın** esasını/insanları yönlendirmeyi, **mim** harfinin **su**yu, **ra** harfinin **baş**ı ve **sad** (**sadık**) harfinin de **doğruluğu** anlatabileceğini ifade etmiştik.

Bir çobanın iki temel sorumluluğu vardır: sürüsünü iyi bir otlığa ve temiz bir su kaynağına yönlendirmek. İsrailoğullarının çobanları, sürülerini özellikle durgun suların kenarlarında otlatırlar, böylece koyunlarının su ihtiyaçlarını karşılardı. “İyi otlakta otlamanız yetmiyor mu ki, otlaklarınızın geri kalanını ayaklarınızla çiğniyorsunuz? Duru **su** içmeniz yetmiyor mu ki, geri kalan **su**yu ayaklarınızla bulandırılıyorsunuz?” (Eski Ahit, Hezekiel, 34/18).

İnsanlar kendilerine çeşitli “**çobanlar**” edinirler. Muvahhit bir Müslüman ise tek bir “**çoban**” edinmelidir: **Tanrı**.

Eski Ahit'te, Hezekiel'de “İsrail'i Güden Çobanlar” başlıklı 34. bölümde şunlar söylenir:

“Yağı yiyor, yünü giyiyor, besili koyunları kesiyorsunuz, ama sürüyü kayırmıyorsunuz. Zayıfları güçlendirmediniz, hastaları iyileştirmediniz, yaralıların yarasını sarmadınız. Yolunu şaşırانları geri getirmediniz, yitikleri aramadınız. Ancak sertlik ve şiddetle onlara egemen oldunuz.” (Eski Ahit, Hezekiel, 34/3-4).

“Bu yüzden, ey çobanlar, RAB'bin sözünü dinleyin:” (Eski Ahit, Hezekiel, 34/7).

“Rab Yahve şöyle diyor: Ben çobanlara karşıyım! Koyunlarımdan onları sorumlu tutacağım, koyunlarımı gütmelerine son vereceğim. (...) Koyunlarımı onların ağzından kurtaracağım, artık onlara yem olmayacaklar. (...) Ben kendim koyunlarımı arayıp soracağım. Dağılmış koyunlarının arasındaki bir çoban sürüsüyle nasıl ilgilenirse, ben de koyunlarımla öyle ilgileneceğim. Bulutlu, karanlık bir gün dağılmış oldukları her yerden onları kurtaracağım. Onları ulusların arasından çıkaracak, ülkelerden toplayacak, kendi yurtlarına geri getireceğim. (...) Onları iyi bir otlakta güdeceğim...” (Eski Ahit, Hezekiel, 34/10-14).

“Koyunlarım ayaklarınızın çiğnediğini otlamak, **ayaklarınızın bulandırdığını içmek zorunda kalıyor.**” (Eski Ahit, Hezekiel, 34/19).

“Ben de koyunlarımı kurtaracağım, artık çapul malı olmayacaklar...” (Eski Ahit, Hezekiel, 34/22).

“Benim koyunlarım, otlagımın koyunları siz insanlarsınız. Ben sizin **Tanrınızım...**” (Eski Ahit, Hezekiel, 34/31).

Yukarıdaki ayetlere göre **Tanrı** insanları temiz **sulara** yönlendirmek isteyen bir **çobandır**².

"Ey susamış olanlar, sulara gelin!.."
(Eski Ahit, Yeşaya, 55/1)

Tüm dünyada hem Hristiyanlar hem de Yahudiler arasında **en meşhur olan mezmur**, Zebur'un 23. bölümüdür (Psalm 23). **Elif-lam ile başlayan mukattaa harfleri ayetleri ile bu mezmur arasında dikkat çekici bir uyum vardır.**

² Ayrıca bakınız; Yeni Ahit, Esinleme, 7/17.

“**Rab çobanımdır.** (...) Beni sakın **suların (mey)** kıyısına götürür. (...) Adı uğruna bana **doğru (sedek)** yollarda öncülük eder. (...) Çomağın, değneğın güven verir bana. (...) **Başıma (roşi)** yağ sürersin...” (Eski Ahit, Zebur, 23. Bölüm)

Bu bilgi ışığında ilgili ayetlere mesela şu manalar verilebilir:

“Tanrı, çobanın asası ve sular (Rab çobanımdır. Beni sakın suların kıyısına götürür.). İşte şu kitap, kendisinde şüphe olmayandır, erdemli kimseler için bir kılavuzdur.” (Kuran, Bakara, 1-2).

“Tanrı, çobanın asası (Rab çobanımdır.) ve baş (Başıma yağ sürersin.). İşte şunlar, Kitab’ın ve apaçık bir Kur’an’ın (mesajın) ayetleridir.” (Kuran, Hicr, 1).

En doğrusunu Allah bilir.

O’nun mesajı Kuran, o günkü muhatapları tarafından tam olarak anlaşılmıştır.

Bu yazı meseleye dair bir görüştür. Eğer hatalı isem affedilmeyi dilerim.

Yararlanılan Kaynaklar

1. Benner JA. The Ancient Hebrew Language and Alphabet: Understanding the Ancient Hebrew Language of the Bible Based on Ancient Hebrew Culture and Thought. Jeff A. Benner, 2004.
2. A. Mivasair God. The Abc's of God: Hebrew for “Dumee” (My Blood). Xlibris Corporation, 2010.
3. Nguyen M. Exegesis of the huruf al-muqatta’a: Polyvalency in Sunni Traditions of Qur'anic Interpretation. Journal of Qur'anic Studies. Volume 14, Page 1-28. 2012.
4. Sarı M. Arapça-Türkçe Lugat. İpek Yayın. 1982.
5. Rağıb el-İsfahani, Müfredat (Çev: Güneş A., Yolcu M.). Çıra Yayınları. 2010.
6. Tuzcu K. Araplarda Etimoloji Çalışmaları. Nüsha. 1:1. 2001.
7. Türkmen K. Arap Yazısının Kaynağı ve Çeşitleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı: 8. 1999.